

VETLANDA
KOMMUN

2012-05-21

Handlingsplan för psykiskt och socialt omhändertagande vid olyckor och större krishändelser, POSOM, i Vetlanda kommun

Innehåll

Inledning	3
Mål	4
Ansvar och organisation	4
Uppgifter	5
Larmväg	5
Inkallande av POSOM-grupp	5
Lokal/samlingsplats	5
Åtgärdsplan	6
Information	6
Dokumentation och uppföljning	6
Samverkan	6
Uppdatering	6
Övning och utbildning	6

Bilagor

Bilaga 1. Åtgärdsplan/instruktioner för POSOM-gruppen

Bilaga 2. Kontaktlista samverkande aktörer

Bilaga 3. Tolk- och översättningstjänster

Bilaga 4. När olyckan hänt

Bilaga 5. Akut psykiskt bemötande av drabbade efter olycka eller hotsituation

Bilaga 6. Bilar

Bilaga 7. POSOM-gruppen

INLEDNING

Erfarenheter av inträffade allvarliga händelser och från forskning har lett till att synen på stödinsatser har förändrats. Medan tidigare forskning främst studerade orsakerna till ohälsa, har det nu blivit allt vanligare att undersöka vilka faktorer som kan medverka till att öka människors möjlighet att hantera svåra situationer. Dessa erfarenheter har också lett fram till ökad insikt om vad som kännetecknar fungerande krisstöd i olika faser.

Sjukvårdsgrupper eller ambulanspersonal kan, direkt på olycksplatsen behöva bistå fysiskt skadade och oskadade personer med tidiga krisstödande åtgärder, för att minska de drabbades känsla av utsatthet. Initialt kan också kommunen behöva bistå med krisstödande insatser. Det betyder att både den katastrofmedicinska planeringen och socialtjänstens krisberedskapsplanering omfattar stödinsatser av praktisk, social och psykologisk karaktär.

För att utnyttja resurserna effektivt behöver huvudmännen planera för en lämplig arbetsfördelning, som också inkluderar andra lokala aktörer, t ex trossamfund och andra frivilligorganisationer.

Grundläggande principer för krisstödet

När det gäller stödinsatser som är lämpliga i akut- och mellanfasen, finns det ännu ingen entydig uppfattning bland forskarna. Stödinsatser som används flexibelt och med lyhördhet för situation och person har visat sig vara värdefulla och inte skada den drabbade. De stödinsatser som ges ska bidra till att stärka de drabbades känsla av hoppfullhet, trygghet, säkerhet och självtillit och stärka deras samhörighet med andra drabbade och närstående.

Stöd i akutfasen

Direkt efter en allvarlig händelse finns det behov av information, säkerhet, trygghet och praktiskt, emotionellt och socialt stöd. De tidiga insatserna ska bidra till att minska oro och ovisshet. Det kan ske genom att säkerställa tillgången på snabb och korrekt information om vad som hänt med familjemedlemmar och andra närstående, vad som ska hända härnäst eller att få information om hur chockreaktioner fungerar. Genom att skapa ett gynnsamt "emotionellt klimat" kan man stärka den drabbades mod och reducera den kroppsliga larmberedskapen. Den drabbade kan också behöva skyddas från ytterligare stress, till exempel starka intryck, journalister eller en nyfiken allmänhet.

Socialtjänstens initiala åtgärder under denna fas kan handla om att:

- upplåta lokaler där drabbade personer får sina omedelbara behov av t ex skydd, värme, mat och bostad tillgodosedda,
- hålla ihop familjer,
- ge stöd till ensamma barn,
- underlätta för anhöriga att komma i kontakt med drabbade,
- ge stöd och information till närstående.

De flesta människor har goda förutsättningar att hantera oönskade situationer och genom att själv vara aktiv minskar risken för svåra psykologiska återverkningar. Som hjälpare är det därför viktigt att inte ta över uppgifter som den drabbade kan göra själv.

Stöd till barn och unga

Vid alla allvarliga händelser behöver särskild hänsyn tas till barns och ungas specifika behov. Det innebär att barnperspektivet behöver finnas med redan i planeringen, så att det finns tillgång till personer med särskild kunskap om och erfarenhet av arbete med barn. Principerna för stöd till barn och unga är i princip detsamma som för vuxna, nämligen trygghet, fysisk närhet och försäkran om att de har vuxna omkring sig som beskyddar dem. Föräldrarna eller närstående kan behöva stöd och information om hur de bäst kan ta hand om barnet eller den unge, eftersom det oftast är de som bäst kan förmedla stödet.

Uppföljning och stöd i mellanfasen

När de akuta behoven har avklingat ligger fokus på att hjälpa människor att återvända till sitt dagliga liv och sina dagliga rutiner. Oskadade och vittnen till händelsen kan i stort sett ha samma behov som de med lättare skador.

Stödjande aktörer rekommenderas ett fortsatt föregripande förhållningssätt. I mellanfasen kan det ske i form av erbjudande till drabbade om en uppföljande kontakt. Mellanfasen kännetecknas därför av att de åtgärder som behöver vidtas är gemensamma för många drabbade.

Kristöd i långtidsfasen

Med hjälp av egna resurser och egen förmåga till återhämtning kan många drabbade lära sig att hantera påfrestningar och nya krav på livet. En del personer kommer dock att ha kvarstående fysiska eller psykologiska symtom. Det har visat sig att fem till trettio procent av dem som drabbas av en allvarlig händelse riskerar att utveckla PTSS (posttraumatiskt stress).

Källa: Krisberedskap inom socialtjänstens område – vägledning för planering, Socialstyrelsen, 2009.

MÅL

Målet för det psykiska och sociala omhändertagandet av drabbade människor vid olyckor och större krishändelser är att ge medmänsklighet och social "första hjälp" vid olyckor när ordinarie resurser inte räcker till.

ANSVAR OCH ORGANISATION

Vägledande principer i det svenska krishanteringssystemet är ansvarsprincipen, likhetsprincipen och närhetsprincipen. Det innebär att det ansvar en kommun har under normala förhållanden för socialtjänst, hälso- och sjukvård och annan samhällsviktig verksamhet också gäller under en allvarlig händelse.

Kommunen har ett ansvar för alla som vistas där, oavsett om de tar del av pågående insatser, om de normalt klarar sig på egen hand eller med stöd av närstående, eller om de tar del av andra tjänster som kommunen eller någon enskild utförare tillhandahåller. Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas där får hjälp och det stöd som de behöver (2 kap. 2 SoL). Det betyder att socialtjänsten måste planera för hur man ska kunna få kännedom om och komma i kontakt med de personer som kan komma att behöva hjälp om en allvarlig händelse inträffar.

Personliga kontakter som byggs upp och vårdas över en lång tid kan leda till samarbete mellan kommunen och andra huvudmän och organisationer. Det nätverk

för krisstöd som finns i de flesta kommuner – och där bl a socialtjänsten, skolan, hälso- och sjukvården, trossamfund och andra frivilligorganisationer samverkar – är ett exempel på hur samverkan mellan aktörer i ett geografiskt område kan fungera.

Behovet av stödinsatser vid en allvarlig händelse beror på vad som inträffar. Förberedelser för att kunna bistå med krisstöd i olika former måste därför ingå som en del i både socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens planering. Kommunen och socialtjänsten har bl a ansvar för att lindra konsekvenserna genom att ge allmänmänskligt stöd, information, tillhandahålla mat, skydd och stöd till ensamma och utsatta grupper m fl.

Kommunstyrelsen har det yttersta ansvaret för säkerhets- och trygghetsfrågor inom Vetlanda kommun. Detta ansvar tydliggörs särskilt vid större krishändelser och extraordinära händelser då kommunstyrelsen kan övergå till att vara krisledningsnämnd. Krisledningsnämnden har då mandat att ta över beslutsfunktionen från övriga nämnder i kommunen för att kunna hantera den uppkomna krishändelsen. Beslut om att övergå till en krisledningsnämnd kan fattas av kommunstyrelsens ordförande eller ställföreträdande.

En särskild krisledningsgrupp för kommunen kan upprättas vid större krishändelser och leds då av kommunchefen eller stf. I gruppen ingår i första hand förvaltningscheferna och informationschefen och vid behov kallas även andra berörda tjänstemän, representanter för andra organisationer som t ex POSOM eller andra berörda myndigheter in.

POSOM-gruppen är organisatoriskt knuten till vård- och omsorgsnämnden och underställd kommunens krisledningsgrupp vid extraordinära händelser eller större krishändelser. Ansvarig för gruppen och sammankallande är vård- och omsorgschefen. Det bör finnas minst 8 medlemmar i POSOM-gruppen, namn och kontaktuppgifter finns i bilaga 8. En samverkansgrupp kan sättas samman vid behov och kontaktuppgifter för att möjliggöra detta finns redovisad i särskild bilaga, 2. Övriga stödorganisationer finns också redovisad i denna bilaga.

UPPGIFTER

POSOM-gruppens uppgift är att samordna det psykiska och sociala omhändertagandet av drabbade människor vid olyckor och större krishändelser och att ge medmänsklighet och social ”första hjälp” vid olyckor när ordinarie resurser inte räcker till. POSOM-gruppen lämnar över till ordinarie funktioner och resurser så snart det är möjligt och finns alltså tillgänglig i första hand vid en förstahandsinsats och inte i ett längre skede.

LARMVÄG

- SOS Alarm AB 112
- Vård- och omsorgschefen

INKALLANDE AV POSOM-GRUPP

Initiativ till att inkalla POSOM-gruppen kan tas från olika håll t ex:

- Kommunens krisledningsgrupp
- Vård- och omsorgschef
- Jourhavande räddningstjänstbefäl

- Polis
- Ambulans

LOKAL/SAMLINGSPLATS

POSOM-gruppen samlas på vård- och omsorgschefens kontor om hela gruppen kallas in samtidigt. Om delar av gruppen kallas bestämmer medlemmarna som blir kallade själva var någonstans de skall samlas.

ÅTGÄRDSPLAN

Sammanställande person (se bilaga med jourschema) leder arbetet och är den som blir samordnare för händelsen när gruppen tjänstgör. Arbetsuppgifter som bör göras finns i redovisad åtgärdsplan, se bilaga 1.

INFORMATION

Information till media lämnas i enlighet med informationsplan vid krisledning. Är inte kommunens krisledningsgrupp igång skall informationen lämnas i enlighet med vård- och omsorgsförvaltningens informationsplan.

DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING

Händelsedagbok och annan dokumentation förs av POSOM-gruppen. Händelserna följs upp efter avslutad insats. Handlingsplan för psykiskt och socialt omhändertagande vid stora olyckor och kriser uppdateras årligen av kommunens beredskapssamordnare i samverkan med POSOM-gruppen.

SAMVERKAN

Vård- och omsorgschefen är ytterst ansvarig för att se till att samordning sker med berörda verksamheter såväl inom som utanför kommunens verksamhetsområde. POSOM-gruppen gör en bedömning och kan därefter upprätta samverkan med övriga aktörer såsom, socialförvaltningen, PKL- Psykologisk/psykiatarisk krisstödsledning inom Landstinget (skolans krisgrupper, företag, frivilligorganisationer) . Se kontaktlistor i bilaga 2. Dessa uppdateras årligen av samordnaren för POSOM-gruppen med hjälp av kommunens beredskapssamordnare som finns på Höglandets räddningstjänstförbund.

UPPDATERING

Samordnaren för POSOM-gruppen ansvarar för att en uppdatering av handlingsplanen med bl a kontaktlistor görs en gång om året. Denna uppdatering kan med fördel göras i samverkan med beredskapssamordnaren hos Höglandets räddningstjänstförbund. Samordnaren för POSOM-gruppen har också ansvaret för att det finns aktuella jourlistor för POSOM-gruppen hos SOS Alarm AB.

ÖVNING OCH UTBILDNING

All personal som kan komma att delta i arbetet med personer som utsatts för svåra upplevelser behöver ha grundläggande kunskap om:

- psykiska och psykosomatiska reaktioner vid allvarliga händelser,
- bemötande av människor i kris och vid traumatiska förluster i akut fas,
- vanliga och förväntade stressreaktioner hos stödpersonerna, och möjligheten för dessa att själva få stöd, och

- hur krisberedskapen är organiserad, vilka som ingår i denna samt kännedom om hur krisstödet är organiserat.

Stödpersoner som ska arbeta i direkt anslutning till den allvarliga händelsen och med vissa upprepade stödkontakter bör, förutom personlig lämplighet, ha

- goda kunskaper om kriser och krisstöd,
- kunskap om vilka faktorer som riskerar att utveckla psykisk ohälsa hos drabbade personer,
- kännedom om akut stressyndrom, Posttraumatiskt stressyndrom (förkortas PTSD, efter engelskans post-traumatic stress disorder) .
- god kännedom om egen och andras funktion, uppgift och ansvarsområde i den egna krisberedskapsorganisationen, och
- kunskap om hur man själv kan komma att reagera på situationen.

En målsättning är att samtliga medlemmar genomgår grundutbildningen för POSOM-grupp som MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, tillhandahåller. Särskild utbildnings- och informationsträff bör anordnas årligen för deltagarna i POSOM-gruppen och sammankallande till en sådan träff är kommunens beredskapssamordnare som finns på Höglandets räddningstjänstförbund.

